

Ks. ŁUKASZ IDEM
GDAŃSK

EWANGELIZACJA W RODZINIE CHRZEŚCIJAŃSKIEJ W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

WSTĘP. 1. POCHODZENIE I ZNACZENIE TERMINU
„EWANGELIZACJA”. 2. RELACJA MIĘDZY EWANGELIZACJĄ
A KATECHIZACJĄ. 3. ROLA RODZINY W PROCESIE
EWANGELIZACJI WEDŁUG MAGISTERIUM KOŚCIOŁA.
4. PRZESŁANIE JANA PAWŁA II. ZAKOŃCZENIE.

*Przyszłość Kościoła idzie poprzez rodziny,
które żyją Ewangelią i przekazują ją.*
Jan Paweł II

WSTĘP

Zagadnienie ewangelizacji nie jest czymś nowym w dziejach chrześcijaństwa. Początki ewangelizacji związane są bowiem z rodzinami Kościoła¹. Jednak w obecnych czasach problematyka ewangelizacji jest szczególnie aktualna i doniosła. Zwracają na to uwagę dokumenty *Magisterium Ecclesiae* oraz wypowiedzi papieży – zwłaszcza Pawła VI i Jana Pawła II. Ten ostatni, poruszając w swoim nauczaniu wiele kwestii związanych z misją ewangelizacyjną Ko-

¹ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Boga Ojca Stworzyciela*, Citta del Vaticano 1987, s. 10.

ścioła, wskazywał na niezastąpioną rolę rodziny w dziele ewangelizacji. Warto zatem zastanowić się na czym, według Ojca Świętego, polega ta specyficzna misja rodziny w procesie ewangelizacji oraz w jaki sposób ewangelizacja może się dokonywać we wspólnotie rodzinnej i poprzez nią? Podejmując próbę odpowiedzi na te pytania, przedstawione zostanie najpierw pochodzenie terminu „ewangelizacja” oraz jego biblijne i teologiczne znaczenie. Następnie, w świetle dokumentów Kościoła, nakreślona zostanie problematyka ewangelizacji, jej stosunek do katechizacji i specyficzna rola rodziny w dziele ewangelizacji. Na tak zarysowanym tle zaprezentowane zostanie nauczanie Jana Pawła II na temat ewangelizacji we wspólnotie rodzinnej.

1. POCHODZENIE I ZNACZENIE TERMINU „EWANGELIZACJA”

Termin „ewangelizacja” ma swój źródłosłów w greckim czasowniku *euaggelizomai* lub też rzeczowniku *euaggelion*. Czasownik *euaggelizomai* w Nowym Testamencie oznacza: „głosić dobrą nowinę, przepowiadać, zwiastować”. Jego treścią jest zasadniczo Dobra Nowina o Jezusie Chrystusie i Jego misja zbawcza. Ta Radosna Nowina, mająca charakter nowości, stała się rzeczywistością dopiero wraz z momentem przyjścia Chrystusa. Posiada ona wymiar uniwersalny, gdyż jest skierowana do wszystkich ludzi². Czasownikiem *euaggelizomai* posługują się głównie św. Łukasz i św. Paweł. Oprócz tego czasownika w pismach Nowego Testamentu częściej pojawia się rzeczownik *euaggelion* (ewangelia, dobra nowina). Występuje on przede wszystkim w Listach św. Pawła. Termin ten w dosłownym znaczeniu odnosi się do ustnego głoszenia i przepowiadania Dobrej Nowiny o zbawieniu (dopiero w II w. zaczęto nim określać księgi zawierające pisemne relacje o życiu i nauce Jezusa). W Nowym Testamencie występuje także określenie *euaggelistes* (ewangelista), oznaczające osoby przeznaczone do głoszenia Dobrej Nowiny³.

² Zob. R. Rubinkiewicz, *Nowotestamentalna idea przepowiadania*, Seminare 3(1978), s. 40-41; K. Romaniuk, *Nauczać, głosić, katechizować*, Katecheta 25(1981)6, s. 244; 248.

³ Zob. R. Murawski, *Katecheza chrzcielna w procesie wtajemniczenia chrześcijańskiego czasów apostoelskich*, Warszawa 1990, s. 19-21; Tenże, *Wczesnochrześcijańska katecheza. (Do Edyktu Mediolańskiego – 313 r.)*, Płock 1999, s. 22. Zob. także hasło *Ewangelia*, w: X. Leon-Dufour, *Słownik Nowego Testamentu*, tłum. z fr. K. Romaniuk, Poznań 1986, s. 254-255.

Termin „ewangelizacja”, którym posługuje się dzisiejsza teologia, jest określeniem stosunkowo nowym. Terminu tego zaczęto używać dopiero na początku XIX wieku w misjologii protestanckiej. Mianem ewangelizacji określano początkowo działalność protestanckich kaznodziejów wędrownych oraz popularyzację tekstów biblijnych w celu pozyskania nowych wyznawców religii protestanckiej. Z biegiem czasu pojęcia tego zaczęto używać także w Kościele katolickim⁴. Nazywano nim przede wszystkim głoszenie Ewangelii w krajach misyjnych ludziom, którzy jej jeszcze nie znają. Termin ten nie był jednak często stosowany, głównie ze względu na skojarzenia z działalnością ewangelizacyjną protestantów. Dopiero Sobór Watykański II użył go wielokrotnie w swoich oficjalnych dokumentach. W dokumentach tych pojęcie „ewangelizacja” występuje jednak tylko w sposób okazjonalny, bez dokładnego zdefiniowania, w różnych znaczeniach, w zależności od kontekstu. Najczęściej Sobór rozumie poprzez nie głoszenie (szerzenie) Ewangelii w krajach chrześcijańskich i pogańskich oraz całą działalność zbawczą Kościoła – duszpasterską wśród chrześcijan i misyjną wśród niechrześcijan⁵. Niekiedy jednak termin „ewangelizacja” występuje w znaczeniu węższym jako pierwsze głoszenie Ewangelii tym, którzy jej nie znają.

Popularyzacji i dokładniejszego określenia terminu „ewangelizacja” dokonał IV Synod Biskupów w 1974 r., który obradował na temat ewangelizacji współczesnego świata. Podsumowaniem i zwieńczeniem jego prac była adhortacja apostolska Pawła VI *Evangelii nuntiandi*. W dokumencie tym papież stwierdza, że „ewangelizację można określić jako przekazywanie Chrystusa Pana tym, którzy Go nie znają, jako kaznodziejstwo, katechizację, chrzest i udzielanie innych sakramentów”⁶. Dalej zaś dodaje, rozszerzając niejako tę definicję, iż ewangelizacja jest „tym samym, co zanoszenie Dobrej Nowiny do wszelkich kręgów rodzaju ludzkiego, aby przenikając je swoją mocą od wewnątrz, tworzyła z nich nową ludzkość”⁷. Ta nowa ludzkość, kontynuuje Paweł VI, może być zbudowana jedynie przez nowych ludzi, odnowionych przez chrzest i życie według Ewangelii. Wewnętrzna przemiana i duchowa odnowa człowieka jest zatem celem ewangelizacji⁸. Kościół bowiem ma nie tylko głosić Ewangelię

⁴ Zob. R. Murawski, *Wczesnochrześcijańska katecheza*, art. cyt., s. 23.

⁵ Zob. A. Lewek, *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 1, Katowice 1995, s. 26-27.

⁶ Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”*, Warszawa 1997, 17.

⁷ Tamże, 18.

⁸ Por. tamże.

coraz szerszym rzeszom ludzi, ale jej mocą powinien „jakby przywracać kryteria oceny, hierarchię dóbr, postawy i nawyki myślowe, bodźce postępowania i modele życiowe rodzaju ludzkiego, które stoją w sprzeczności ze słowem Bożym i planem zbawczym”⁹. Papież zwraca też uwagę, że ewangelizacja stanowi proces wielowarstwowy, który składa się z wielu różnych elementów, takich jak: odnowa ludzkości, dawanie świadectwa, otwarte przepowiadanie, przyłgnięcie duchowe, wejście we wspólnotę, przyjęcie znaków czy dzieła apostołskie¹⁰. Pojęcie ewangelizacji w *Evangelii nuntiandi* jest więc rozumiane bardzo szeroko, nie tylko jako werbalne głoszenie Ewangelii, ale jako cała działalność zbawcza Kościoła we współczesnym świecie, skierowana zarówno do wiernych (*ad intra*), jak i wszystkich ludzi (*ad extra*).

2. RELACJA MIĘDZY EWANGELIZACJĄ A KATECHIZACJĄ

Różne ujęcia i określenia ewangelizacji wprowadzają pewną wieloznaczność i nieporozumienia w ukazywaniu wzajemnych relacji zachodzących pomiędzy ewangelizacją a katechizacją. *Ogólna Instrukcja Katechetyczna* przyjmuje częściowe rozumienie ewangelizacji jako misyjnego przepowiadania, mającego na celu zapoczątkowanie wiary. Katecheza natomiast, w myśl tego dokumentu, zmierza do tego, by wiara (oświecona nauką) stawała się żywą, wyraźną i czynną¹¹. Katecheza zakłada więc wcześniejsze przyjęcie Ewangelii. W pewnych wypadkach jednak ewangelizacja może towarzyszyć dziełu katechizacji¹². *Instrukcja* zatem wyraźnie rozróżnia między ewangelizacją a katechizacją¹³ i traktuje te dwie rzeczywistości jako równoważne formy głoszenia słowa Bożego¹⁴.

⁹ Tamże, 19.

¹⁰ Por. tamże, 24.

¹¹ Por. Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna*, w: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*, red. W. Kubik, Warszawa 1985, 17.

¹² Por. tamże, 18.

¹³ Zob. J. Charytański, *Katechizacja jako forma ewangelizacji*, *Katecheta* 19(1975)4, s. 146; R. Murawski, *Katecheza – ewangelizacja*, *Studia Theologica Varsaviensia* 23(1985)2, s. 272-273; Tenże, *Ewangelizacyjny charakter katechezy*, *Ateneum Kapłańskie* 84(1992)2, s. 188-190.

¹⁴ Zob. T. Pietrzyk, *Katechizacja w procesie ewangelizacji*, *Katecheta* 28(1984)2, s. 60.

W zupełnie inny sposób ujmuje relację ewangelizacji do katechizacji adhortacja *Evangelii nuntiandi*. W dokumencie tym (jak to zostało ukazane powyżej) ewangelizacja rozumiana jest w znaczeniu szerokim jako całokształt zbawczej działalności Kościoła, a nie jedynie jako pierwsze głoszenie orędzia zbawienia, które można określić terminem „preewangelizacji” lub „przepowiadania misyjnego”. W takim znaczeniu termin „ewangelizacja” jest pojęciem nadrzędnym w stosunku do katechezy, będącej jedną z form głoszenia słowa Bożego. Katechizacja stanowi zatem specyficzną formę ewangelizacji. Konsekwentnie więc, wskazania odnoszące się do ewangelizacji obejmują również katechezę¹⁵.

Podobnie problematykę tę ujmuje *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Według tego dokumentu, ewangelizację należy rozumieć jako „proces, przez który Kościół poruszany przez Ducha Świętego, głosi i rozpowszechnia Ewangelię na całym świecie”¹⁶. Ten proces ewangelizacji podzielony jest na pewne etapy („momenty znaczące”), do których należą: „działanie misyjne dla niewierzących i dla żyjących w obojętności religijnej; działanie katechetyczno-wtajemniczające dla tych, którzy wybierają Ewangelię, i dla tych, którzy czują potrzebę uzupełnienia lub odnowienia swego wtajemniczenia; działanie duszpasterskie dla już dojrzałych wiernych chrześcijan w łonie wspólnoty chrześcijańskiej”¹⁷. Katechizacja stanowi zatem jeden z etapów ewangelizacji.

3. ROLA RODZINY W PROCESIE EWANGELIZACJI WEDŁUG MAGISTERIUM KOŚCIOŁA

Nie zatrzymując się dłużej nad rozróżnieniami terminologicznymi, należy zwrócić uwagę na rodzinę i jej rolę w procesie ewangelizacji. Temat ten pojawia się między innymi w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele*. Dokument ten stwierdza, że „ewangelizacja, toaczy

¹⁵ Zob. J. Charytański, *Katechizacja jako forma ewangelizacji*, art. cyt., s. 146; T. Pietrzyk, *Katechizacja w procesie ewangelizacji*, art. cyt., s. 62-63; R. Murawski, *Ewangelizacyjny charakter katechezy*, art. cyt., s. 184-185. Por. Tenże, *Katecheza – ewangelizacja*, art. cyt., s. 273-276; A. Offmański, *Katecheza jako ewangelizacja. Ewangelizacyjna funkcja katechezy*, *Horyzonty Wiary* 7(1996)3, s. 10-11; S. Łabendowicz, *Katecheza w służbie ewangelizacji*, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 36(1989)6, s. 131-133.

¹⁶ Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998, 48.

¹⁷ Tamże, 49.

głoszenie Chrystusa dokonywane zarówno świadectwem życia, jak i słowem, nabiera swoistego charakteru i szczególnej skuteczności przez to, że dokonuje się w zwykłych warunkach właściwych światu¹⁸. Dlatego też w wypełnianiu misji ewangelizacyjnej bardzo ważną rolę odgrywa życie małżeńskie i rodzinne. Ono bowiem, przeniknięte pobożnością chrześcijańską, stanowi znakomitą szkołę apostołstwa ludzi świeckich. W nim małżonkowie stają się dla siebie nawzajem i dla swoich dzieci świadkami wiary i miłości Chrystusa. Cała zaś rodzina ukazuje obecne cnoty Królestwa Bożego i oznajmia nadzieję błogosławionego życia¹⁹. *Dekret o apostołstwie świeckich* przypomina natomiast, że przygotowanie do apostołstwa winno rozpocząć się od samych początków procesu wychowania. Obowiązkiem rodziców jest „przysposabiać w rodzinie swe dzieci od najmłodszych lat do coraz lepszego poznawania miłości Boga ku wszystkim ludziom i uczyć je, zwłaszcza przykładem, troski o potrzeby bliźniego, tak materialne, jak i duchowe. Cała więc rodzina i wspólne jej życie stać się winny niejako praktyczną szkołą apostołstwa”²⁰.

Wspólnota rodzinna stanowi zatem szczególne miejsce ewangelizacji²¹. Zwraca na to uwagę Paweł VI w *Evangelii nuntiandi* stwierdzając, że „rodzinę, podobnie jak Kościół, należy uważać za pole, na które przynosi się Ewangelię i z którego ona się rozkrzewia. Dlatego w łonie rodziny, świadomej tego zadania, wszyscy jej członkowie ewangelizują, a także podlegają ewangelizacji. Rodzice nie tylko dzielą się z dziećmi Ewangelią, ale mogą od nich odebrać tę Ewangelię wyrażoną głęboko życiem. Rodzina staje się głosicielką Ewangelii dla wielu innych rodzin oraz dla otoczenia, w którym żyje”²². Wspólnota rodzinna realizuje swoją misję ewangelizacyjną w ten sam sposób, jak cały Kościół, a więc poprzez świadectwo, przepowiadanie i sakramenty. Jak bowiem stwierdza Paweł VI, „za pierwszy środek ewangelizowania należy uważać świadectwo życia prawdziwie i ściśle chrześcijańskiego”²³. To świadectwo życia, będąc już

¹⁸ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, 35, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 137-138.

¹⁹ Por. tamże.

²⁰ *Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”*, 30, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, dz. cyt., s. 398-399.

²¹ Por. K. Majdański, *Wspólnota życia i miłości. Zarys teologii małżeństwa i rodziny*, Poznań-Warszawa 1983, s. 140.

²² Paweł VI, *Adhortacja apostołska „Evangelii nuntiandi”*, dz. cyt., 71.

²³ Tamże, 41.

„milczącym, ale bardzo mocnym i skutecznym”²⁴ głoszeniem Dobrej Nowiny, domaga się jednak uzupełnienia i kontynuacji przez przepowiadanie słowa Bożego. Nawet „najpiękniejsze świadectwo przestanie wreszcie kiedyś oddziaływać, bez objaśnienia, podbudowania i rozwinięcia go przez jasne i niedwuznaczne wieszczanie Pana Jezusa”²⁵. Takie przepowiadanie zaś powinno prowadzić do mocniejszego przylgnięcia do Kościoła i przystępowania do sakramentów²⁶. Dlatego papież pisze: „Ewangelizacja wtedy roztacza swe pełne bogactwo, kiedy doprowadza do ścisłego związku, albo raczej do nieustannej wzajemnej wymiany pomiędzy Słowem i sakramentami. Jest jakimś nieporozumieniem przeciwstawiać sobie głoszenie Ewangelii i udzielanie sakramentów (...)”²⁷. Powyższe wskazania, chociaż nie zostały skierowane wprost i bezpośrednio do rodziny, to jednak odnoszą się również do niej i jej misji ewangelizacyjnej.

4. PRZESŁANIE JANA PAWŁA II

Do powyższych tekstów soborowych oraz adhortacji apostołskiej *Evangelii nuntiandi* odwołuje się często Jan Paweł II. Dokumenty te stanowią podstawę i inspirację jego rozważań na temat rodziny jako miejsca ewangelizacji. Omawiając problematykę ewangelizacji, Ojciec święty często porusza także zagadnienie katechizacji, pierwszego głoszenia Ewangelii oraz „nowej ewangelizacji”. Nasuwa się więc pytanie, jakie znaczenie treściowe posiadają te terminy oraz jaki zachodzi między nimi związek. Pragnąc zatem we właściwy sposób ukazać problematykę ewangelizacji w rodzinie i poprzez rodzinę, należy rozpocząć od pewnych ustaleń terminologicznych.

W adhortacji *Catechesi tradendae* papież podkreśla, że „ewangelizacja – której celem jest przybliżenie Dobrej Nowiny całej ludzkości, aby nią żyła – stanowi bogatą, złożoną i dynamiczną rzeczywistość utworzoną z elementów lub, jeśli kto woli, z istotnych i zróżnicowanych momentów, które należy koniecznie objąć myślą jako jedną całość. Katecheza jest, oczywiście, jednym z tych elementów całego przebiegu ewangelizacji”²⁸. Dlatego, pomiędzy ewangelizacją a katechizacją nie ma rozdziału czy przeciwstawności, ale nie ma również całkowitej tożsamości – są to dwie rzeczywistości, które

²⁴ Tamże, 21.

²⁵ Tamże, 22.

²⁶ Por. Tamże, 23.

²⁷ Tamże, 47.

²⁸ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Catechesi tradendae”*, w: Tenże, *Adhortacje apostołskie*, Kraków 1996, 18.

łączą się ze sobą wewnętrzną więzią i wzajemnie się uzupełniają. Katechizacja bowiem, według Jana Pawła II, jest wychowaniem do wiary ludzi w różnym wieku, poprzez organiczne i systematyczne podawanie nauki w celu pełnego wtajemniczenia w życie chrześcijańskie²⁹. Z tak pojmowaną katechizacją w pewien sposób łączy się pierwsze głoszenie Ewangelii, czyli „misyjne przepowiadanie przez kerygmat dla wzbudzenia wiary”³⁰. Pierwsze głoszenie Ewangelii ma więc na celu nawrócenie, zrodzenie wiary w człowieku. Natomiast zadaniem katechizacji jest doprowadzenie tej wiary do dojrzałości i wychowanie prawdziwego ucznia Chrystusa poprzez głębsze i bardziej uporządkowane poznanie Jego Osoby i nauki. W praktyce może się zdarzyć, że katechizacji przypadnie w udziale również budzenie wiary, gdy pierwsza ewangelizacja nie miała miejsca³¹. Normalnie jednak katechizacja ma rozwijać początkową wiarę przekazaną na drodze pierwszego głoszenia Ewangelii i w sakramencie chrztu, aby przepoić nią całego człowieka, przemieniając go w nowe stworzenie i pomagając mu coraz bardziej naśladować Chrystusa. W całym bowiem procesie ewangelizacji, jak stwierdza Jan Paweł II, „katecheza ma być etapem wprowadzania i dojrzewania, to znaczy czasem, w którym chrześcijanin, przyjąwszy przez wiarę Jezusa Chrystusa, jako jedynego Pana, i przyłgnąwszy do Niego całkowicie przez szczere nawrócenie serca, stara się lepiej poznać tego Jezusa, któremu się powierzył, poznać mianowicie Jego "tajemnicę", Królestwo Boże, które On zapowiada, wymagania i obietnice, zawarte w Jego ewangelicznym Orędziu, drogi, które wyznaczył dla wszystkich tych, którzy zechcą pójść za Nim”³².

Ukazując problematykę działalności ewangelizacyjnej Kościoła, papież wprowadza do języka teologicznego nieznane dotąd pojęcie „nowej ewangelizacji”. Tego nowego terminu Ojciec Święty zaczął często używać i rozpowszechniać najpierw w okolicznościowych przemówieniach, a potem w oficjalnych dokumentach papieskich. Co zatem oznacza „nowa ewangelizacja”? Ujmując to zagadnienie od strony negatywnej, Jan Paweł II stwierdza, iż „nowa ewangelizacja nie polega na głoszeniu "nowej Ewangelii", której źródłem byłibyśmy my sami, nasza kultura, nasze rozumienie potrzeb człowieka. Nie byłaby to wcale "ewangelia", ale zwykły ludzki wymysł, pozbawiony zbawczej mocy. Nie polega też na usuwaniu z Ewangelii

²⁹ Por. tamże, 18.

³⁰ Tamże.

³¹ Por. tamże, 19.

³² Tamże, 20.

tego wszystkiego, co wydaje się trudne do pogodzenia ze współczesną mentalnością. To nie kultura bowiem jest miarą Ewangelii, ale Jezus Chrystus jest miarą wszelkiej kultury i każdego ludzkiego dzieła³³. Ukazując natomiast to zagadnienie od strony pozytywnej, papież podkreśla, że „nowość ewangelizacji (...) odnosi się do nowej postawy i stylu, nowego wysiłku i programu, albo też (...) nowego zapалу, metod i środków oddziaływania”³⁴. Podjęcie tej misji ewangelizacyjnej z nowym zapalem, wyjaśnia dalej Ojciec Święty, wymaga głębokiej wiary, żarliwej miłości oraz niezłomnej wierności. Tylko wtedy, dzięki asystencji Ducha Świętego, będzie mogło zrodzić się mistyczne i niepowstrzymane pragnienie głoszenia Ewangelii. Nowe czasy wymagają bowiem, aby orędzie chrześcijańskie było przekazywane i wyrażane w języku i formach czytelnych dla współczesnego człowieka. Nowa ewangelizacja winna zatem dać spójną, trafną i przekonującą odpowiedź na pytania ludzi naszych czasów – odpowiedź zdolną umocnić wiarę katolicką w jej podstawowych prawdach i to zarówno w wymiarze indywidualnym, rodzinnym, jak i społecznym³⁵. Jest ona bowiem skierowana do ludzi ochrzczonych, którzy albo utracili żywy sens wiary, albo wprost nie uważają się już za członków Kościoła, żyjąc daleko od Chrystusa i Jego Ewangelii³⁶.

Po omówieniu powyższych pojęć należy przejść do ukazania, w jaki sposób Jan Paweł II ujmuje misję rodziny w dziele ewangelizacji. Dla papieża podstawą uczestnictwa wspólnoty rodzinnej w tym dziele jest jej udział w posłannictwie Kościoła, a szczególnie w Jego funkcji profetycznej. Rodzina bowiem jako „domowy Kościół” uczestniczy w życiu i posłannictwie Kościoła powszechnego. Podobnie więc jak Kościół, rodzina ma słuchać słowa Bożego i głosić je z pełną ufnością. W ten sposób wypełnia ona swoje zadanie prorockie i staje się coraz bardziej wspólnotą wierzącą i ewangelizującą³⁷. Ojciec Święty bardzo ściśle łączy więc ewangelizację z wiarą. Uważa, że

³³ Jan Paweł II, *Nowa ewangelizacja, postęp człowieka, kultura chrześcijańska. Przemówienie na otwarcie obrad IV Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej w Santo Domingo* (12.10.1992), *L'Osservatore Romano* (wydanie polskie) 13(1992)12, s. 24.

³⁴ Tamże, s. 25.

³⁵ Por. Tenże, *Nowa ewangelizacja, postęp człowieka, kultura chrześcijańska. Przemówienie na otwarcie obrad IV Konferencji Ogólnej Episkopatu Ameryki Łacińskiej w Santo Domingo* (12.10.1992), art. cyt., s. 25.

³⁶ Por. Tenże, *Encyklika „Redemptoris misio”*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, 33.

³⁷ Por. Tenże, *Adhortacja apostołska „Familiaris consortio”*, w: Tenże, *Adhortacje apostołskie*, Kraków 1996, 51.

aby rodzina stawiała się wspólnotą ewangelizującą, potrzebuje jednocześnie pogłębiania swojej wiary. Całe przecież życie małżeńskie i rodzinne, podkreśla papież, ma być „wyznawaniem wiary”. Bóg bowiem, który powołał oblubieńców „do” małżeństwa, powołuje ich wciąż również „w” małżeństwie. Przychodzi On więc do nich w codziennych wydarzeniach, problemach, trudnościach i sprawach życia, aby poprzez nie objawić im wymagania odnoszące się do uczestnictwa w miłości Chrystusa do Kościoła w każdej sytuacji, w jakiej się znajdują. Małżonkowie zatem, wraz ze wszystkimi członkami rodziny, winni odkrywać i realizować to Boże wezwanie względem nich. Aby zaś móc w całej pełni odpowiedzieć na ten Boży zamysł i wypełnić go, „Kościół domowy” potrzebuje stałej i dogłębnej ewangelizacji³⁸. Taka ewangelizacja jest też konieczna, dodaje papież, ażeby rodzinę przeniknęły „na wskroś wartości chrześcijańskie i by odzwierciedlała wzór życia Świętej Rodziny”³⁹. Dlatego też Kościół „czuje się przynaglony do głoszenia Ewangelii – "dobrej nowiny" – wszystkim bez wyjątku, a zwłaszcza ludziom powołanym do małżeństwa i przygotowującym się do niego, wszystkim małżonkom i rodzicom całego świata. Jest on głęboko przekonany, że jedynie przyjęcie Ewangelii pozwala na spełnienie wszystkich nadziei, które człowiek słusznie pokłada w małżeństwie i rodzinie. Zamierzone przez Boga w akcie stwórczym małżeństwo i rodzina są wewnętrznie skierowane do urzeczywistnienia się w Chrystusie i potrzebują Jego łaski dla uzdrowienia z ran grzechu i nawiązania do "początku", czyli do pełnego poznania i całkowitego wypełnienia zamysłu Bożego”⁴⁰. Ewangelizacja rodziny, według Ojca świętego, stanowi jeden z zasadniczych celów działalności duszpasterskiej Kościoła⁴¹.

Rodzina chrześcijańska zatem potrzebuje ewangelizacji i jej podlega. W zależności jednak od tego, w jakim stopniu przyjmie ona Ewangelię i dojrzeje w wierze, staje się również wspólnotą, która sama ewangelizuje⁴². Rodzina jest więc nie tylko „przedmiotem”

³⁸ Por. tamże.

³⁹ Por. Tenże, *Przyjęcie chrztu to zaledwie pierwszy rozdział dziejów osobistych i powszechnych. Homilia podczas Mszy św. w San Juan* (12.10.1984), *L'Osservatore Romano* (wydanie polskie) 5(1984)11-12, s. 21.

⁴⁰ Por. Tenże, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*, dz. cyt., 3.

⁴¹ Por. Tenże, *Chrześcijańska odpowiedzialność za głoszenie Ewangelii. Orędzie na Światowy Dzień Misji* (11.08.1981), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1981*, t. 4, Poznań 1989, s. 34-35.

⁴² Por. Tenże, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*, dz. cyt., 52; Tenże, *Pokój rodzi się z przebaczenia i pojednania. Homilia podczas*

ewangelizacji, ale także, i to przede wszystkim, jej „podstawowym podmiotem”⁴³. Tym stwierdzeniem papież nawiązuje do adhortacji *Evangelii nuntiandi* Pawła VI⁴⁴. Sam jednak interpretuje fakt, że wspólnota rodzinna stanowi przedmiot i podmiot ewangelizacji, w sposób następujący: „Są to dwa aspekty wyraźnie uzupełniające się, które wskazują na podwójny rytm, niejako oddech każdej rodziny religijnie żywotnej: ku niej zdąża Ewangelia i z niej wychodzi. Otrzymywać i dawać, otrzymywać, aby dawać! (...) Tak, rodzina, która otrzymała wiarę, rodzina naprawdę chrześcijańska jest jakby zaplanowana do przenoszenia na drugich wiary, którą sama posiadała. Rodzina chrześcijańska jest zdolna do ewangelizacji i z istoty swojej jest misyjna”⁴⁵. Ta jej działalność ewangelizacyjna ma się dokonywać wewnątrz samej rodziny, we wspólnocie, do której ona należy oraz w Kościele powszechnym⁴⁶.

Właśnie na tę ewangelizację, która odbywa się wewnątrz wspólnoty rodzinnej, Jan Paweł II zwraca szczególną uwagę. Jak bowiem sam stwierdza: „rodzina jest sercem nowej ewangelizacji. Ewangelię winno się głosić w rodzinie i wychodząc od rodziny opartej na małżeństwie”⁴⁷. Wspólnota rodzinna jest więc specjalnym⁴⁸ i uprzywilejowanym⁴⁹ miejscem ewangelizacji. To w niej dokonuje

Mszy św. w *Bogocie* (02.07.1986), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 7(1986)7, s. 6.

⁴³ Por. Tenże, *Rola rodziny w dzisiejszym świecie. Przemówienie do Rady Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów* (16.12.1978), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1978*, t. 1, Poznań-Warszawa 1987, s. 159.

⁴⁴ Por. Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”*, dz. cyt., 71.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Rodzina w dziele ewangelizacji. Przemówienie do uczestników Zebrania Plenarnego Kongregacji do Spraw Ewangelizacji Narodów* (16.10.1981), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1981*, dz. cyt., s. 184.

⁴⁶ Por. Tenże, *Rodzina uczestniczy w życiu i misji Kościoła. Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 1994 r.*, L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 15(1994)8, s. 6.

⁴⁷ Tenże, *Przemówienie do biskupów z Episkopatów Azji, przewodniczących komisji ds. duszpasterstwa rodziny i obrony życia* (26.05.1995), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 16(1995)7, s. 66.

⁴⁸ Por. Tenże, *Kontemplacyjny wymiar tajemnicy życia konsekrowanego. Przemówienie do sióstr zakonnych w Nagasaki* (26.02.1981), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1981*, dz. cyt., s. 274.

⁴⁹ Por. Tenże, *Misja skupia się na rodzinie – uprzywilejowanym miejscu głoszenia Ewangelii. Przemówienie do zakonników i zakonnic z diecezji rzymskiej* (15.11.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1982*, t. 5, Poznań 1996, s. 788.

się pierwsze głoszenie Dobrej Nowiny⁵⁰, pierwsze doświadczenie spotkania z Bogiem⁵¹. Stanowi ona zatem podstawowe środowisko ewangelizacyjne⁵². Odpowiedzialność za to dzieło ewangelizacji spoczywa przede wszystkim na rodzicach. To oni są dla swoich dzieci pierwszymi głosicielami Ewangelii⁵³. Rodzice bowiem, będąc świadkami Ewangelii, mają budzić wiarę w sercach swoich synów i córek⁵⁴. Dlatego też, jak przypomina papież, „małżonkowie chrześcijańscy powinni być tymi, którzy najlepiej będą ewangelizować swoje dzieci, przekazując im własne doświadczenie wiary słowem, ale przede wszystkim codziennym świadectwem życia jako małżonkowie, członkowie Kościoła i społeczeństwa”⁵⁵. Według Jana Pawła II, bardzo istotne w posłudze ewangelizacyjnej ojców i matek jest konkretne i codzienne świadectwo. To ono, wraz z prostotą i miłością, sprawia, że swoista i niezastąpiona działalność ewangelizacyjna rodziców nabiera cech typowych dla życia rodzinnego⁵⁶. Papież jednak zwraca uwagę, powołując się na Pawła VI, że w rodzinie ewangelizują nie tylko rodzice, ale wszyscy jej członkowie, nawet małe dzieci⁵⁷. Zdarza się bowiem, że „w chwili, gdy w dzieciach budzi się życie duchowe i gdy one zaczynają stawiać sobie pytania o Boga, niektórzy rodzice odnajdują dzięki nim drogę do Kościoła i do wiary, która zgasła

⁵⁰ Por. Tenże, *Dzięki wam rozrosną się gałęzie drzewa posadzonego przez Boga. Homilia podczas Mszy św. w Bobo Dioulasso* (30.01.1990), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 11(1990)2-3, s. 27.

⁵¹ Por. Tenże, *Niech rodziny katechizują rodziny. Przemówienie do uczestników Drogi Neokatechumenalnej* (03.01.1991), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 12(1991)2-3, s. 31.

⁵² Por. Tenże, *Nowa ewangelizacja owocem miłości. Homilia podczas Mszy św. w Cotonou* (03.02.1993), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 14(1993)4, s. 17; Tenże, *Bądźcie nauczycielami prawdy religijnej i społecznej. Przemówienie do biskupów Peru przybyłych z wizytą ad limina Apostolorum* (20.10.1979), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1979*, t. 2, Poznań 1992, s. 392.

⁵³ Por. Tenże, *Potrzeba przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego. Spotkanie z uczestnikami IX sesji Papieskiej Rady ds. Rodziny* (04.10.1991), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 13(1992)2, s. 9.

⁵⁴ Por. Tenże, *Kościół liczy na wasze świadectwo. Homilia podczas Mszy św. dla rodzin w N'Djamena* (01.02.1990), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 11(1990)4, s. 26.

⁵⁵ Tenże, *Zadania ewangelizacyjne Kościoła domowego. Homilia podczas Mszy św. dla rodzin w Cali* (04.07.1986), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 7 (1986)7, s. 18.

⁵⁶ Por. Tenże, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*, dz. cyt., 53.

⁵⁷ Por. tamże, 39. Jan Paweł II powołuje się na *Ewangelii nuntiandi*, 71.

w ich sercach. W ten sposób Bóg dokonuje wielkich rzeczy za pośrednictwem najmniejszych, przydzielając każdemu jakąś rolę w ewangelizacji rodziny”⁵⁸.

Ojcu Świętemu bardzo zależy więc na tym, aby wszyscy członkowie „domowego Kościoła” przyjmowali Ewangelię i głęboko nią przeniknęli, przekazywali ją innym⁵⁹. Jest to bowiem istotna misja wspólnoty rodzinnej. Misja tak istotna, że papież nie waha się stwierdzić, iż to właśnie od rodziny – „Kościoła domowego” w dużej mierze zależy przyszłość ewangelizacji⁶⁰. Dlatego też apeluje: „Należy koniecznie ewangelizować rodzinę, aby była prawdziwą wspólnotą życia i miłości, i w ten sposób kłaść fundamenty nowego świata. (...) Przyszłość Kościoła idzie poprzez rodziny, które żyją Ewangelią i przekazują ją, ponieważ każda chrześcijańska rodzina winna ewangelizować inne rodziny”⁶¹. Ta ewangelizacja natomiast dokonuje się między innymi poprzez życie zgodne z wiarą, świadectwo wierności, przebaczącą miłość oraz otwartość na życie⁶². W dzisiejszych czasach to poszanowanie życia jest szczególnie ważnym problemem. Dlatego też papież często o tym przypomina. Do polskich biskupów mówi: „W procesie ewangelizacji polskiej rodziny priorytetem winna

⁵⁸ Tenże, *Życie małżeńskie i rodzinne dzisiaj. Przemówienie podczas spotkania z młodymi małżeństwami i ich dziećmi w Sainte-Anne d'Auray* (20.09.1996), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 17(1996)11-12, s. 27.

⁵⁹ Por. Tenże, *Kościół wobec potrzeb współczesnej rodziny. Przemówienie do biskupów europejskich, przewodniczących krajowych Komisji Duszpasterstwa Rodzin i Ochrony Zdrowia* (26.11.1992), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 14(1993)2, s. 43.

⁶⁰ Por. Tenże, *Rodzina w integralnym rozwoju człowieka. Przemówienie do uczestników Zjazdu Duszpasterstwa Rodzinnego w Rzymie* (05.05.1970), w: Tenże, *O małżeństwie i rodzinie 1978-1982*, Warszawa 1983, s. 118; Tenże, *Zjednoczony w radościach i nadziejach, podzielam troski i problemy Waszej posługi. Przemówienie do biskupów Czechosłowacji przybyłych z wizytą ad limina Apostolorum* (11.03.1982), w: Tenże, *Nauczanie papieskie 1982*, t. 5, Poznań 1993, s. 351; Tenże, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*, dz. cyt., 52.

⁶¹ Tenże, *Życie pełni nadziei, naśladując Chrystusa. Homilia podczas Mszy św. w Willemstad* (13.05.1990), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 11(1990)6, s. 21. Por. Tenże, *Rodzina wspólnotą miłości. Modlitwa niedzielna z papieżem* (19.12.1991), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 13(1992)2, s. 45.

⁶² Por. Tenże, *Ewangelia musi przepajać wszystkie dziedziny życia. Homilia podczas Mszy św. w Kingston* (10.08.1993), L'Osservatore Romano (wydanie polskie) 14(1993)11, s. 12.

być ciągle sprawą szacunku dla życia od chwili jego poczęcia. Tutaj katolickie rodziny winny się poczuć nie tylko przedmiotem, ale przede wszystkim czynnym podmiotem apostołstwa, oddziałując skutecznie na inne rodziny, tworząc klimat przyjazny życiu i otwarty na życie, przeciwstawiając kulturze śmierci chrześcijańską kulturę życia”⁶³. Głoszenie Ewangelii jest więc nie tylko przywilejem wspólnoty rodzinnej, ale jej podstawowym powołaniem i obowiązkiem. Jan Paweł II przypomina, że szczególnie dzisiaj jest ona wezwana do świadczenia o przymierzu paschalnym Chrystusa poprzez nieustanne promieniowanie radością miłowania i pewnością nadziei. Jej apostołskie posłannictwo bowiem, zakorzenione w chrzcie świętym, poprzez sakrament małżeństwa otrzymuje nową moc, potrzebną do przekazywania wiary oraz przemiany i uświęcenia współczesnego społeczeństwa według Bożego zamysłu⁶⁴. Papież podkreśla jednak, że aby rodzina mogła sprostać tym wszystkim wymaganiom, czyli stać się świadomym i odpowiedzialnym podmiotem ewangelizacji, wymaga ona właściwego przygotowania i formacji⁶⁵.

ZAKOŃCZENIE

Należy zauważyć, że problematyka ewangelizacji jest niezwykle aktualna w dzisiejszych czasach. Problematyka ta w sposób szczególny zostaje jednak rozwinięta, pogłębiona i ukazana w nowym świetle przez Jana Pawła II. W swoim nauczaniu papież wiele uwagi poświęca misji ewangelizacyjnej rodziny chrześcijańskiej. Ojciec Święty wskazuje przede wszystkim na podstawę tej misji, jaką jest udział w posłannictwie Kościoła, a zwłaszcza w jego funkcji profetycznej. Ukazuje również wspólnotę rodzinną jako przedmiot i podmiot ewangelizacji. Rodzina bowiem z jednej strony potrzebuje ewangelizacji, aby coraz bardziej stawać się sobą, poprzez odkrywanie i realizację Bożego zamysłu względem niej. Z drugiej zaś strony „Kościół domowy”, przeniknięty Ewangelią, sam ma ją przekazywać dalej. Jan Paweł II zwraca również uwagę na działalność ewangeliza-

⁶³ Tenże, *Kościół wspólnotą ewangelizującą. Przemówienie do pierwszej grupy biskupów polskich przybyłych z wizytą ad limina Apostolorum* (12.01.1993), *L'Osservatore Romano* (wydanie polskie) 14(1993)2, s. 16.

⁶⁴ Por. Tenże, *Adhortacja apostołska „Familiaris consortio”*, dz. cyt., 52.

⁶⁵ Por. Tenże, *Przed obchodami Międzynarodowego Roku Rodziny. Przemówienie do uczestników X sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Rodziny* (30.01.1993), *L'Osservatore Romano* (wydanie polskie) 14(1993)5-6, s. 36.

cyjną, która dokonuje się w samej rodzinie. Ona jest przecież pierwszym i podstawowym miejscem ewangelizacji. W niej bowiem rodzice budzą wiarę w swoich dzieciach poprzez pierwsze zwiastowanie im Ewangelii. Zarazem mogą oni odebrać tę Ewangelię od swego potomstwa, gdyż we wspólnocie rodzinnej każdy z jej członków ewangelizuje i podlega ewangelizacji. Wiara zrodzona z pierwszej ewangelizacji, jak podkreśla papież, musi się jednak rozwijać i pogłębiać. Dlatego też domaga się ona dalszej katechezy, zwłaszcza katechezy wprowadzającej w życie chrześcijańskie.

SUMMARY

EVANGELIZATION IN A CHRISTIAN FAMILY ACCORDING TO THE TEACHING OF JOHN PAUL II

This article deals with the problem of evangelization in Christian family in the teaching of John Paul II. First of all it shows the origin of the word “evangelization” and its meaning. Then the article describes evangelizational problems, a relation between evangelization and catechesis and the particular role of a family in the evangelizational mission. Finally, on this background, it presents the teaching of John Paul II as concerns evangelization in Christian family. A family, according to the Pope, is the first and fundamental evangelizational environment. In this particular community all the members evangelize and are evangelized. And the future of evangelization depends in great part on a family.